

MÉDIÁ A KORUPCIA

Kontroverzná úloha a dopad médií v prípade medializácie korupcie vo využívaní Eurofondov

Mediálne pokrytie Eurofondov vo vybraných talianskych, britských, francúzskych, lotyšských, slovenských a rumunských tlačených médiách a špeciálna prípadová štúdia o Maďarsku.

Odhaľovanie korupcie patrí medzi základné úlohy (ale i záujmy) médií. Písanie o korupcii zodpovedá preferovanej mediálnej politike – lov na negatíva - a ich úlohe strážcu morálky. Porovnávacie štúdiá si kládla za cieľ odhaliť skutočnú rolu médií pri odhaľovaní korupcie a teda i jej prevencii. Testovala rôzne hypotézy o súvisiach faktorov ako sloboda tlače, či vnímanie korupcie tak, ako je zachytené v médiách oproti indexu vnímania korupcie verejnosťou a miery dôvery v tlačené médiá z hľadiska ich schopnosti informovať o korupčných škandáloch. Jednou zo skúmaných hypotéz bola aj hypotéza oneskorenia: že vyššia miera slobody tlače môže viesť k väčšej miere odhaľovania a teda i prevencie korupcie, paradoxne teda dočasne i k vyššej miere vnímania korupcie verejnosťou.

Štúdiá preukázala, že vo vnímaní korupcie v mediálnom priestore a dôverou v schopnosť médií informovať o korupcii nie je priama korelácia – Rumunsko napríklad vykazovalo vysokú mieru vnímania korupcie, no zároveň vysokú mieru dôvery v médiá, kým Veľká Británia vykazovala nízku mieru vnímania korupcie a vysokú mieru dôvery v médiá. Takisto korelácia medzi slobodou tlače a vnímaním korupcie je slabá. Hoci pozícia Veľkej Británie v medzinárodnom rebríčku Indexu vnímania korupcie klesala, v rankingu v Indexe slobody tlače v tom istom období stúpala. Index slobody tlače vo Francúzsku klesal (2009 – 2010), čo však nevedlo k nárastu vo vnímaní korupcie. V Maďarsku bol radikálny pokles slobody tlače sprevádzaný vyššou mierou vnímania korupcie. Na Slovensku a v Lotyšsku bola miera slobody tlače do roku 2009 vysoká, to však nepomohlo znížiť mieru vnímanej korupcie. Po roku 2009 miera slobody médií na Slovensku klesla (i vďaka zmenám vo vlastníctve médií). Taliansko má nižšiu mieru vnímanej korupcie, no zároveň nízke hodnotenia slobody tlače – teda vykazuje opačnú tendenciu ako predpokladá skúmaná hypotéza.

dreamstime

Následne štúdiá prakticky porovnáva spravodajstvo o korupcii týkajúcej sa využívania Eurofondov v skúmaných krajinách. Miera tohto pokrytia v jednotlivých krajinách nezávisí od výšky príjmu na jednotlivca zo zdrojov EÚ (najviac (na jednotlivca) získali Maďarsko a Lotyšsko, no pomer ich mediálneho pokrytia korupcie vo využívaní Eurofondov je 4:1). Celkovo však Maďarsko získalo viac prostriedkov z Eurofondov ako Slovensko a Lotyšsko dohromady, čo môže pomôcť vysvetliť vysokú mieru záujmu maďarských médií o túto tému.

Mediálne pokrytie korupčných škandálov týkajúcich sa Eurofondov bolo v sledovaných krajinách celkovo marginálne. V priemere dosiahlo minimálnu úroveň okolo 2% v Lotyšsku, Rumunsku a Taliansku a maximálnu úroveň približne 3-4% vo Veľkej Británii, Francúzsku, na Slovensku a v Maďarsku. Keďže Eurofondy predstavujú obrovskú sumu peňazí a je pravdepodobné, že len časť korupčných škandálov a sprenevery či zneužitia financií bolo odhalených, zdá sa, že mediálne pokrytie tohto problému bolo štatisticky veľmi slabé. Napriek tomu, niektoré kľúčové škandály na Slovensku (o.i. Nástenkový tender) a Maďarska (rekonštrukcia Margaretinho mostu, prípad Elios, či výstavba 40cm vysokej vyhliadkovej veže v Bodrogkeresztúr) sa týkali aj využívania Eurofondov.

Médiá v troch krajinách – v Maďarsku, Veľkej Británii a na Slovensku – venovali v našej vzorke v absolútnych číslach najväčšiu pozornosť zneužívaniu Eurofondov.

Najnižšie pokrytie bolo zaznamenané prekvapivo v rumunských médiách (Rumunsko napríklad získalo trikrát viac zdrojov z EÚ ako Lotyšsko, no pokrývalo korupciu vo využívaní EÚ zdrojov len v polovičnom rozsahu, hoci zase rumunská vzorka pokrývala len polovičné obdobie).

Rumunské médiá sa viac venovali téme miania Eurofondov (z ktorých Rumunsko absorbovalo len tretinu). Korupcia a riešenie jednotlivých prípadov bolo médiami vnímané ako hrozba možného zníženia alokovaných zdrojov z Eurofondov. Najviac bol pokrytý prípad bývalej poradkyne Ministra

školsťva Rumunška Melánie Vergu, ktorá podvodom získala 1,5 milióna Eur a v roku 2014 bola odsúdená na štyri roky väzenia. Zároveň sa však ukazuje, že kým mainstreamové médiá ignorujú tému korupcie vo využívaní Eurofondov, rumunské mimovládne organizácie a lokálne médiá identifikovali množstvo takých prípadov.

Zdá sa, že v mediálnom pokrytí korupcie vo využívaní Eurofondov vládne všeobecný trend, že pokiaľ médiá vo Veľkej Británii a Francúzsku takmer ignorovali miestne prípady v tejto oblasti (alebo sa žiadne neudiali?), médiá v nových členských štátoch EÚ, najmä v Maďarsku a na Slovensku považovali tento problém za závažný predovšetkým na národnej a miestnej úrovni. Taliansko a Lotyšsko spadali na škálu medzi týmito dvoma bodmi na kontinuu, aspoň polovica ich médií zahrnutých v našej vzorke sa zaoberali významne aj národnými a miestnymi škandálmi.

Konkrétne tlačené médiá sa v absolútnych číslach venovali téme Eurofondov a korupcii nasledovne: maďarské *MNO* a *HVG* venovali najviac pozornosti Eurofondom a korupcii, nasledované britským *The Financial Times*, slovenským novinami *SME* a *Pravda* a francúzskym *Le Monde*. Napriek tomu, v relatívnej mierke (v %) je možné vidieť iné poradie: najčastejšie bol priestor venovaný korupcii a Eurofondom dvomi maďarskými tlačnými médiami (*Nepszava online* a *Origo*) a slovenskými novinami *Pravda*, v závese nasledovanými britskými *The Financial Times*. Inými slovami, najkonzistentnejšie (v relatívnych i absolútnych číslach) sa téme korupcie a Eurofondom venovali dve tlačné médiá: britské *The Financial Times* a slovenská *Pravda*, no najviac pozornosti jej venovali maďarské *MNO*.

Maďarské pokrytie korupcie vo využívaní Eurofondov súvisí s politickou situáciou a financovaním médií a pociťovanými tlakmi na médiá, ktoré vplyvajú na presun investigatívnej žurnalistiky z tradičného priestoru na stránky internetu. Maďarské tlačné médiá sú zároveň ovplyvnené ich ideologickou orientáciou: *MNO*, ktoré má stredo-pravú orientáciu, publikovalo články o korupcii vo využívaní Eurofondov predovšetkým počas ľavicovej koalície MSZP-SZDS (67% z celkového obsahu článkov na túto tému) a menej počas vlády FIDESZ – KDNP (40%). *MNO* je

Tabuľka: Mediálne pokrytie korupcie a Eurofondov

Krajina	Noviny	Celkom	Pokrytie Eurofondov-celkom	Pokrytie Eurofondov %	Eurofondy - národná a miestna úroveň	% nár a miestne z celkového množstva	% nár. a miestne z pokrytia Eurofondov
Taliansko	Il Corriere della Sera	855	12	1,4%	6	0,7%	50,0%
	La Repubblica	1036	7	0,7%	3	0,3%	42,9%
	Il Giornale	532	8	1,5%	5	0,9%	62,5%
	Il Sole 24 Ore	536	11	2,1%	3	0,6%	27,3%
	Spolu	2959	38	1,3%	17	0,6%	44,7%
Veľká Británia	The Times	686	12	1,7%	0	0,0%	0,0%
	The Guardian	750	16	2,1%	0	0,0%	0,0%
	The Sun	186	5	2,7%	1	0,5%	20,0%
	The Financial Times	541	23	4,3%	0	0,0%	0,0%
	Spolu	2163	56	2,6%	1	0,0%	1,8%
Francúzsko	Le Monde	570	17	3,0%	1	0,2%	5,9%
	Le Figaro	443	12	2,7%	1	0,2%	8,3%
	Ouest France	196	3	1,5%	0	0,0%	0,0%
	Les Echos	268	8	3,0%	2	0,7%	25,0%
	Spolu	1477	40	2,7%	4	0,3%	10,0%
Slovensko	Sme	570	18	3,2%	13	2,3%	72,2%
	Novy cas	144	2	1,4%	1	0,7%	50,0%
	Pravda	356	18	5,1%	15	4,2%	83,3%
	Hospodárske noviny	376	10	2,7%	8	2,1%	80,0%
	Spolu	1446	48	3,3%	37	2,6%	77,1%
Maďarsko	MNO	1261	52	4,1%	42	3,3%	80,8%
	Nepszava online	249	13	5,2%	10	4,0%	76,9%
	HVG	756	23	3,0%	17	2,2%	73,9%
	Origo	222	11	5,0%	4	1,8%	36,4%
	Spolu	2488	99	4,0%	73	2,9%	73,7%
Lotyšsko	Diena	639	6	0,9%	3	0,5%	50,0%
	Latvijas Avize	428	6	1,4%	4	0,9%	66,7%
	NRA	410	7	1,7%	5	1,2%	71,4%
	Dienas Bizness	201	5	2,5%	2	1,0%	40,0%
	Spolu	1678	24	1,4%	14	0,8%	58,3%
Rumunsko	Ziarul Financiar	48	2	4,2%	2	4,2%	100,0%
	Jurnalul National	178	2	1,1%	2	1,1%	100,0%
	Romania libera	259	6	2,3%	5	1,9%	83,3%
	Libertatea	73	1	1,4%	1	1,4%	100,0%
	Spolu	558	11	2,0%	10	1,8%	90,9%

zaujímavé tým, že je vlastnené najvplyvnejším oligarchom Simicskom, ktorý mal blízko k Orbánovi. Po voľbách v roku 2014 s ním však Orbán kontakty prerušil a Simicska zaujal kritický postoj voči jeho vláde, hoci *MNO* si zachovali stredo-pravú orientáciu. Celkovo bola korupcia vo využívaní Eurofondov v maďarských médiách často pertraktovanou témou, no zároveň niesla známky spolitizovania.

Maďarsko, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko poukazujú na dôležitosť politických a ekonomických tlakov na slobodu tlače a pokrývanie korupcie vo využívaní Eurofondov. Tieto faktory sa ukazujú byť dôležitejšie než legislatíva v oblasti médií. Zároveň sa ukazuje, že indikátory, ktoré sa používajú na meranie vnímania korupcie a jej pokrytia médiami musia byť znovu prehodnotené. Sloboda médií je dôležitým faktorom, no ešte dôležitejšie sú širšie parametre politických a ekonomických slobôd (predovšetkým otázka vlastníctva médií).